

Európska únia
Európsky sociálny fond

NÚCEM
NÁRODNÝ ÚSTAV CERTIFIKOVANÝCH
MERANÍ VZDELÁVANIA

Diagnostika, testovanie a hodnotenie žiakov so zdravotným znevýhodnením (ZZ)

Školenie pedagógov a pedagogických zamestnancov

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Európska únia
Európsky sociálny fond

Vzdelávanie žiakov s poruchami aktivity a pozornosti ADHD

Mgr. Milan Danihel, Mgr. Gabriela Majerechová

Európska únia
Európsky sociálny fond

Typy porúch aktivity a pozornosti, základné pojmy

- ✓ Jedná sa o diagnózu popísanú Americkou Psychiatrickou Asociáciou, ktorá popisuje symptómy nepozornosti, impulzivity a hyperaktivity, ktoré sa u dieťaťa vyskytujú v takom rozsahu, že významným spôsobom zasahujú do jeho života, ako aj do života rodiny, rovesníckych vzťahov a celkového fungovania v škole.

Typy porúch pozornosti:

- ✓ ADHD, prevažne nesústredený typ,
- ✓ ADHD, prevažne hyperaktívno – impulzívny typ,
- ✓ ADHD, kombinovaný typ.

Symptómy ADHD

- ✓ Často a veľa rozpráva a veľa sa pýta.
- ✓ Nedokáže vydržať bez pohybu – neustále pohybuje rukami, nohami, hojdá sa na stoličke.
- ✓ Pôsobí, ako by malo v sebe motor.
- ✓ V situáciách, kde sa očakáva, že bude sedieť, nevydrží – vybieha z miesta.
- ✓ Nedokáže dlhšie stáť – pobehuje, šplhá a vešia sa na okolité predmety.
- ✓ Nevie sa hrať potichu, resp. len s veľkými ťažkosťami.
- ✓ Prerušuje ostatných, skáče im do reči, vynucuje si pozornosť.
- ✓ Vyhŕkne odpoveď skôr, ako doznie otázka.
- ✓ Má problémy stáť v rade, nevydrží v pokoji čakať, predbieha sa, odbieha od činností.

Prejavy porúch aktivity a pozornosti v prostredí školy

- ✓ Neudrží stálu pozornosť pri úlohe alebo inej aktivite, nevydrží sledovať výklad.
- ✓ Pracuje povrchno a s chybami, často sa paralelne venuje inej aktivite.
- ✓ Vyzerá, že nepočúva, keď mu iní niečo hovoria.
- ✓ Neriadi sa inštrukciami, neplní príkazy, nedokončuje zadané úlohy, hoci im rozumie.
- ✓ Nedokáže si naplánovať úlohy, povinnosti či hry.
- ✓ Vyhýba sa, resp. mu nie sú príjemné aktivity, vyžadujúce sústredené mentálne úsilie či trpezlivosť (vrátane domácich úloh).

Prejavy porúch aktivity a pozornosti v prostredí školy (pokračovanie)

- ✓ Stráca často školské pomôcky, predmety, ktoré potrebuje k svojim aktivitám.
- ✓ Ľahko sa nechá rozptýliť, alebo vyrušiť od úlohy či aktivity.
- ✓ Je zábudlivý v každodenných činnostiach; zabúda denné rutinné aktivity.
- ✓ Nedokáže si zorganizovať svoju prácu či usporiadať svoje pracovné miesto.
- ✓ Často má problém vydržať dlhšie pri jednej úlohe.

Sekundárne dôsledky a komorbídne poruchy

- ✓ Porucha opozičného vzoru
 - ✓ Poruchy správania
 - ✓ Porúchy učenia
- ✓ Aspergerov syndróm
- ✓ Tourettov syndróm
- ✓ Detská depresia

Sekundárne dôsledky a komorbídne poruchy (pokračovanie)

- ✓ Detská úzkosť
- ✓ Generalizovaná úzkostná porucha
 - ✓ Separačná úzkostná porucha
 - ✓ Špecifické fóbie
 - ✓ Panická porucha
 - ✓ Sociálna fóbia
- ✓ Obsedanto-kompulzívna porucha
 - ✓ Enuréza a enkopréza

Vzdelávací program pre žiakov s poruchami aktivity a pozornosti

„Vzdelávací program pre žiakov s poruchou aktivity a pozornosti“ (schválený Ministerstvom školstva Slovenskej republiky pod číslom CD-2008-18550/39582-1:914 dňa 24. mája 2009)

- IVP by mal obsahovať základné informácie o žiakovi a špecifické predpoklady, ktoré dieťa oprávňujú vzdelávať integrovanou formou. Zahŕňa taktiež konkrétny opis podpory, resp. pomoci, ktorá sa dieťaťu dostane v oblasti vzdelávania, vývinu a správania (napr. úprava prostredia, úprava učebných osnov konkrétneho predmetu a pod.), jeho súčasnú úroveň školského výkonu a merateľné ciele, ktoré rešpektujú potreby dieťaťa a umožňujú mu postupovať v súlade so školskými osnovami. Škola sa následne zaväzuje dodržiavať odporúčania, ktoré daný IVP obsahuje.

Integrované vzdelávanie žiakov s poruchami aktivity a pozornosti

1. Ak sa porucha aktivity a pozornosti premieta do vzdelávacieho procesu tak, že žiakovi je potrebné vytvoriť špeciálne podmienky na vzdelávanie, takýto žiak má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a musí byť v škole evidovaný ako žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.
2. Podmienkou integrovaného vzdelávania je súhlas jeho zákonného zástupcu.
3. Potvrdenie o tom, že žiak má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby vydáva na základe odborného vyšetrenia, školské zariadenie výchovného poradenstva a prevencie.
4. Žiak, ktorý má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, musí mať vypracovaný individuálny vzdelávací program.
5. Žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorý sa vzdeláva v bežnej triede základnej školy, musí mať zabezpečené odborné, personálne, materiálne, priestorové a organizačné podmienky v rozsahu a kvalite zodpovedajúcej jeho individuálnym potrebám.

Úprava prostredia triedy

- ✓ Posadiť žiaka dopredu, vedľa pokojného spolužiaka, ktorý bude pre neho dobrým vzorom, na miesto kde nie je veľa rušivých podnetov.
- ✓ V miestnosti zriadiť tichý kútik.
- ✓ Ak je žiak citlivý na svoj osobný priestor posadiť ho samého.
- ✓ Miestnosť by mala byť prehľadná a jasne štruktúrovaná, s jasne stanovenými miestami pre určité činnosti.
- ✓ Steny miestnosti by nemali byť preplnené, aby u dieťaťa nedošlo k preťaženiu vizuálnymi podnetmi.
- ✓ Redukovať hladinu hluku v triede.

Úprava podmienok pri overovaní vedomostí

- ✓ Viest' žiaka, aby si pri čítaní zadania zvýrazňoval kľúčové slová a podstatné detaily, pri matematických príkladoch znamienka.
- ✓ Pred začatím testovania nahlas prečítať zadanie a overiť si, či dieťa správne porozumelo zadaniu.
- ✓ Častejšie kontrolovať, či žiak pri riešení úloh postupuje správne.
- ✓ Umožniť žiakovi písať test v inej miestnosti, individuálne, v inú časť dňa, ústne doskúšať žiaka hneď po písomke, dať možnosť pracovať v tichom kútiku. Ak je zadanie zadané iba ústne nahráť sa a dať žiakovi možnosť počúvať zadanie tak často ako potrebuje.

Úprava podmienok pri overovaní vedomostí (pokračovanie)

- ✓ Umožniť používať štuple do uší, alebo tlmiče na uši.
- ✓ Umožniť krátku prestávku, počas ktorej má dieťa príležitosť na pohybové uvoľnenie.
- ✓ V prípade, že žiak má výrazné nedostatky v písaní, dať možnosť odpovedať ústne.
- ✓ Náročné testy zaradovať na prvé hodiny, nie na konci dňa.
- ✓ Podporovať návyk skontrolovať si po sebe. Odporúča sa rozprávať sa so žiakom o tom, aké typy chýb robí. Keď je žiakovi jasné aké najčastejšie chyby robí, napíše si ich na kartičku. Učiteľ povzbudzuje žiaka, aby si kartičku vytiahol a používal ju ako pomôcku pri kontrolovaní si po sebe. Učiteľ môže dať žiakovi čas navyše a žiak si vytiahne kartičku a kontroluje si po sebe.

Úprava podmienok pri overovaní vedomostí (pokračovanie)

- ✓ Dovoľiť žiakovi opakovať slovnú odpoveď alebo test ak bol nedostatočný výsledok zapríčinený aktuálnym zdravotným alebo psychickým stavom dieťaťa alebo neschopnosťou sústrediť sa z dôvodu rušivých vplyvov počas skúšania.
- ✓ Vopred pripraviť žiaka na rôzne typy úloh (doplňovačka, priradovanie, výber z rôznych možností atď.), ktoré na teste budú aby mal predchádzajúcu skúsenosť s rôznymi typmi úloh.

Stratégie rozvíjajúce schopnosť udržať pozornosť

- ✓ Pohybovať sa po triede, kontrolovať ako žiaci postupujú, poskytovať spätnú väzbu, byť viditeľný.
- ✓ Byť pripravený, minimalizovať „hluché miesta“, kedy sa na hodine nič nedeje.
- ✓ Tvorivo používať hlas, meniť tón hlasu, zdôrazňovať dôležité informácie.
- ✓ Upozorniť žiakov dopredu na to, čo je dôležité a často na to upriamovať pozornosť.
- ✓ V rámci výučby vytvoriť priestor na aktívne zapojenie sa, pohyb a interakciu so spolužiakmi. Zaradovať prácu vo dvojiciach a v malých skupinách.

Stratégie rozvíjajúce schopnosť udržať pozornosť (pokračovanie)

- ✓ Eliminovať nepodstatné detaily. Farebne zvýrazniť, podčiarknuť, alebo zdôrazniť kľúčové slová. Slovný výklad sprevádzať vizuálnymi pomôckami. Zdôrazňovať dôležité body, štruktúru a hlavné kroky pomocou podčiarkovania, zvýrazňovania, zakrúžkovania.
- ✓ Povzbudzovať žiaka, aby si vytváral svoje vlastné pomôcky a používal ich pri samostatnej práci – napríklad kartičky s postupom, ktoré môže používať počas nacvičovania nového učiva.
- ✓ Dať žiakovi zoznam úloh, ktoré má urobiť. Žiak si odškráva úlohy, ktoré urobil.

Stratégie rozvíjajúce schopnosť udržať pozornosť (pokračovanie)

- ✓ Pri kontrole chýb presne určiť aké typy chýb si má žiak skontrolovať. Spolu so žiakom vytvoriť kontrolný zoznam pomocou ktorého si žiak po sebe kontroluje prácu.
- ✓ Poskytnúť osnovu obsahujúco najdôležitejšie body do ktorej žiak dopíše detaily.
- ✓ Dovoľiť žiakovi ísť pracovať do tichého kútika, používať tlmiče na uši a štuple do uší.

Stratégie práce s impulzivitou

- ✓ Používať odmeny, ktoré súvisia s funkciou problémového správania.
- ✓ Používať konkrétne predmety a analógie na zhmotnenie abstraktným pravidiel.
- ✓ Nacvičovať schopnosť ovládať svoje impulzy pomocou hier.

Stratégie práce so zvýšenou potrebou pohybu

- ✓ Urobiť zo žiaka pomocníka triedy.
- ✓ Zaradovať počas hodiny prestávky na krátke cvičenie, natiahnutie a uvoľnenie sa.
- ✓ Umožniť pri práci stáť na mieste kde by nerušil ostatných žiakov.
- ✓ Striedať aktivity, ktoré si vyžadujú väčšiu koncentráciu s uvoľňujúcimi aktivitami, kedy sa môže hýbať.
- ✓ Umožniť žiakovi používať špeciálnu loptičku na pomoc so sústredením, ktorú by mohol počas hodiny stláčať a tým odbúravať nadbytočnú energiu.
- ✓ Učiť žiaka izometrickým cvičeniam.
- ✓ Nepoukazovať na prejavy pohybového nepokoja pred celou triedou.

Stratégie práce so zvýšenou potrebou pohybu (pokračovanie)

- ✓ Netrestať tým, že musí počas prestávky sedieť, neskracovať prestávku.
- ✓ Ak je žiak v starostlivosti školského špeciálneho pedagóga striedať hodiny, z ktorých je uvoľňovaný a nebrať ho často z telesnej výchovy.
- ✓ Zaradovať do plánu hodiny aktivity, pri ktorých musia byť žiaci aktívni a majú možnosť aktívne sa zapojiť a odpovedať. Urobiť pohyb prirodzenou súčasťou výučby.
- ✓ Spolu s rodičmi preskúmať spôsoby, ako by ste mohli dieťaťu poskytnúť túto príležitosť v školských alebo mimoškolských krúžkoch, alebo v centrách voľného času, či iných organizáciách.

Pomoc pri percepčných ťažkostiach

- ✓ Povzbudzovať ich, aby si počas práce zakrývali časti, na ktorých práve nepracujú, čím sa zníži vizuálna náročnosť stránky.
- ✓ Pri použití vizuálnych modelov zohľadňovať percepčné ťažkosti t. j. postupovať pomalším tempom, viacnásobne ukazovať, rozdeliť zložitejší postup na menšie časti, poskytnúť verbálnu inštrukciu ku každej jednotlivej časti, sprevádzať vysvetlenie manipuláciou s konkrétnymi predmetmi.
- ✓ Citlivo a tolerantne hodnotiť kresebný a písomný prejav.
- ✓ Sledovať úroveň zrakového preťaženia žiaka a snažiť sa predísť zrakovému preťaženiu žiaka.
- ✓ Na matematike dať možnosť počítat' na štvorčekový papier s dostatočne veľkou veľkosťou štvorčeka.

Pomoc pri percepčných ťažkostiach (pokračovanie)

- ✓ Počas testovania znížiť požiadavky na kopírovanie úloh z tabule. Dať dieťaťu napísané úlohy na dostatočne veľkom formáte papiera.
- ✓ Zadanie napísať väčším písmom, použiť dvojité riadkovanie, znížiť počet úloh na strane. Grafické rozloženie stránky by malo byť čo najjednoduchšie s jasne oddelenými sekciami a dostatkom priestoru na vypracovanie úloh.
- ✓ Viest' žiaka, aby si pri čítaní zadania zvýrazňoval kľúčové slová, pri príkladoch znamienka.

Pomoc pri oslabenej krátkodobej pamäti

- ✓ Vyjadrovať sa jasne, stručne a k veci – vyhnúť sa dlhým prednáškam, z ktorých nie je úplne jasné, čo sa vlastne od žiaka očakáva, uprednostniť krátke a jasné inštrukcie.
- ✓ Dlhšiu inštrukciu rozdeliť na menšie časti, mierne spomaliť tempo reči, urobiť krátku pauzu medzi jednotlivými časťami, aby mal žiak možnosť prijať a spracovať inštrukciu. Znížiť nároky na simultánne spracovanie informácií.
- ✓ Po zadaní inštrukcie dať trochu času navyše, aby si žiak mal čas premyslieť, čo má urobiť.

Pomoc pri oslabenej krátkodobej pamäti (pokračovanie)

- ✓ Povzbudzovať žiaka, aby sa pýtal, keď nerozumie. Overovať si porozumenie inštrukcie, tým, že ju bude musieť povedať vlastnými slovami. Keď nerozumie otázke parafrázovať s použitým jednoduchšieho jazyka.
- ✓ Pri učení sa novému správaniu uprednostniť priamy nácvik s odmenami pred dlhým vysvetľovaním.

Pomoc so sociálnym prispôsobením

Pre rozvoj sociálnych zručností žiakov existuje na Slovensku niekoľko overených programov. Jedná sa napríklad o programy:

- a) „DRUHÝ KROK“
- b) „VIEME, ŽE...“
- c) „AKÍ SME?“
- d) „CESTA k emocionálnej zrelosti“.

Dôležité zásady pri odmeňovaní detí s ADHD

- ✓ Účinnosť odmeny sa zvyšuje, ak súvisí s funkciou problémového správania.
- ✓ *Odmena by mala byť motivujúca.*
- ✓ *Odmena by mala byť dosiahnuteľná a častá.*
- ✓ *Odmena by mala závisieť od správania.*
- ✓ *Odmena by mala prísť s čo najmenším časovým odstupom – spojenie medzi správaním.*
- ✓ *Odmeny by mali byť rozmanité.*
- ✓ *Odporúča sa kombinovať krátkodobé, strednodobé a dlhodobé odmeny.*
- ✓ *Používať odmeny v kombinácii s ocenením.*
- ✓ *Kombinovať odmeny s praktickým nácvikom a používaním pomôcok.*

Dôležité zásady pri trestaní detí s ADHD

- ✓ Deti s ADHD by nemali byť trestané za také správanie, ktoré z povahy ich zdravotného znevýhodnenia nie sú schopné ovplyvniť.
- ✓ Odporúča sa uplatňovať dôsledky pokojným a pevným hlasom, sústrediť sa na nevhodné správanie dieťaťa, zdôrazňovať, že správanie si dieťa môže zvoliť a môže sa rozhodnúť inak a vyhnúť sa celkovému hodnoteniu, nálepkovaniu.

Hodnotenie žiakov s poruchami aktivity a pozornosti

- ✓ Zásady hodnotenia žiaka so zdravotným znevýhodnením, začleneného v ZŠ, uvádza Metodický pokyn č. 22/2011.
- ✓ Metódy a formy hodnotenia žiaka so zdravotným znevýhodnením vyplývajú z odporúčaní daného poradenského zariadenia. Vo všeobecnosti platí, že pedagóg musí rešpektovať druh a stupeň zdravotného znevýhodnenia, ktorý ma vplyv na úroveň a výsledky práce žiaka v príslušnom predmete.

Profesionálna orientácia a zameranie žiakov s poruchami aktivity a pozornosti

- ✓ U detí s ADHD existujú veľké individuálne rozdiely v profiloch ich silných a slabých stránok, stupni rozvoja exekutívnych funkcií, intelektových schopnostiach, hodnotách a záujmoch. Za dôležité faktory pri výbere povolania považujeme:
- ✓ **Hodnoty a záujmy,**
- ✓ **Silné a slabé stránky,**
- ✓ **Prostredie a nároky práce.**

Ďakujem za pozornosť

Európska únia
Európsky sociálny fond